

ZAJEDNO SMO JAČI

PROGRAM UMIROVLJENIČKIH STRANAKA

ZAJEDNO SMO JAČI - ZSJ

Uvod...

Sukladno načelima Ujedinjenih naroda o skrbi za starije ljude (rezolucija 46/91 Ujedinjenih naroda) potreba je kod osoba starije životne dobi smanjiti osjećaj da su marginalizirane, izolirane i zaboravljene, te potaknuti donošenje mjera protiv njihova zapostavljanja, siromaštva i zanemarivanja. Pri tome treba raditi na osiguravanju pet osnovnih prava osoba starije životne dobi:

Pravo na neovisnost,
Pravo na samo ispunjenje,
Pravo na odgovarajuću skrb,
Pravo na društveno sudjelovanje,
Pravo na dostojanstvo u starosti.

Kroz navedena temeljna prava proizlazi potreba dostupnosti primjerene hrane, vode, stanovanja, odjeće i zdravstvene skrbi kroz osiguranje dohotka, obiteljske podrške i potpore zajednice. Omogućiti treba ostvarenje ljudskih prava i temeljnih sloboda tijekom boravka u bilo kakvoj ustanovi za skrb, liječenje ili prihvata starijih ljudi, uključujući cjelovito poštovanje njihovih vjerovanja, dostojanstva, potreba i privatnosti, kao i prava na odlučivanje o vlastitoj skrbi i kvaliteti življenja. Nadalje potrebno je osigurati nesmetan pristup zdravstvenoj skrbi, a koja će omogućiti održavanje i postizanje najbolje moguće razine tjelesnog, društvenog i emotivnog blagostanja, te spriječiti ili odgoditi početak bolesti. Osobe starije životne dobi trebaju ostati sastavni dio društva, aktivno sudjelovati u tvorbi i provedbi politike koja izravno utječe na njihovo blagostanje, kao i podijeliti svoja znanja i vještine s mlađim generacijama. Moći dostojanstveno i sigurno živjeti te biti zaštićeni od izrabljivanja te tjelesnog i duševnog zlostavljanja. Nažalost trenutna situacija s pandemijom i potresima pokazuje koliko smo daleko od realizacije navedenih osnovnih prava, posebice u ruralnim područjima gdje su pretežno samačka staračka domaćinstva.

Zadatak je političkih stranaka, a osobito umirovljeničkih kao i njihova programska orijentacija raditi na provođenju u život navedenih osnovnih prava za ljude starije životne dobi. Vođeni tim ciljem izradili smo program sastavljen od sljedećih točaka:

Donošenje saborske Deklaracije o osnovnim i neotuđivim pravima osoba starije životne dobi...

Starenje stanovništva najznačajniji je demografski trend, ne samo u Republici Hrvatskoj, nego i u Europi i svijetu. Trend je to koji sa sobom nosi brojne posljedice. Za razliku od drugih ranjivih društvenih skupina, prava starijih osoba nisu posebno kodificirana u međunarodnom pravu - nedostaje posebna Konvencija Ujedinjenih naroda. Naime, umirovljenici su poput djece i osoba s invaliditetom koji imaju svoju Konvenciju na razini UN-a također ranjiva skupina u društvu ali nisu zaštićeni Konvencijom. Time je ujedno i eksplicite priznata činjenica da dokumenti koji reguliraju opća ljudska prava nisu u potpunosti primjereni za zaštitu prava i interesa svih ranjivih skupina društva. Unatoč ponovljenim zahtjevima za njezino donošenje, starije osobe i dalje čekaju svoju Konvenciju. Zaštita prava i interesa starijih osoba dosad nije u dovoljnoj mjeri prepoznata niti od strane kreatora politika niti od strane pravne zajednice, i to ne samo u Republici Hrvatskoj, nego i širom svijeta. Dakle, proces starenja stanovništva zahtijeva primjeren pravni odgovor na regionalnoj i globalnoj razini, a RH treba u tom smislu inicirati i podržati predmetnu Deklaraciju.

Uspostava pravobranitelja za umirovljenike i osobe starije životne dobi...

Sadašnjim i budućim umirovljenicima te ljudima starije životne dobi pruža se mogućnost da se, u skladu s demokratskom i zakonski utvrđenom procedurom, organizirano uključe u proces donošenja odluka na ključnim mjestima i tako stvaraju pretpostavke za postizanje stabilnih, uravnoteženih i zdravih odnosa u hrvatskom društvu. Umirovljenici su najbrojnija, najugroženija i najdiskriminiranija socijalna skupina o kojoj se najmanje vodi računa. Zlostavljanje osoba starije životne dobi, mešetarenje ugovorima o doživotnim i do smrtnim uzdržavanjima, problemi s ovrhama, uključivanje u informatički svijet i opasnosti koje od toga proizlaze dovoljan su razlog da se uvede institucija koje će se brinuti o zaštiti prava umirovljenika

Jednokratno povećanje mirovina za 15 % ...

U situaciji kada je prosječna mirovina u odnosu na prosječnu plaću 37,46% ili 2.318,00 kuna, kada ukupni realni pad ili ukupni zaostatak mirovine iznosi 13,84% za rastom plaća od 1999. godine od kada se primjenjuje formula za usklađivanje mirovina... Apsolutni prioritet u rješavanju problema umirovljenika i njihovog siromaštva je ispravljanje ove nepravde s jednokratnim povećanjem osnovice mirovine za 15 %...

Promjena formule za usklađivanje mirovina uz dodatak da se usklađuje i s porastom BDP-a...

Apsolutni prioritet u rješavanju problema umirovljenika i njihovog siromaštva je izmjena dosadašnje formule za usklađivanje mirovina. Ukupni realni pad ili ukupni zaostatak mirovine za rastom plaća od 1999. godine od kada se primjenjuje formula za usklađivanje mirovina iznosi 13,84%. Kako bi se promijenila ovakva situacija potrebno je mirovine usklađivati ne samo s porastom plaća i životnih troškova već jednom godišnje i s rastom BDP-a kao što je to uostalom praksa u velikoj većini Europskih država. Sukladno stečevinama EU umirovljenicima treba osigurati isplatu Uskrsnica, Božićnica i naknade za godišnji odmor.

Uvođenje Obiteljske mirovine tako da bračni partner dobije dio mirovine preminulog partnera...

U slučaju smrti bračnog partnera ili partnerice troškovi življenja su i dalje isti ili veći, a prihod od mirovine manji za mirovinu umrlog. Mišljenja smo da bi socijalno odgovorno društvo moralo imati odgovor na ovu situaciju u vidu Obiteljske mirovine u kojoj bi se na mirovinu preživjelog bračnog partnera ili partnerice dodalo 50% do 70% od mirovine preminulog ili preminule. Time bi izbjegli da mnogi umirovljenici nakon smrti bračnog partnera ili partnerice osiromaše i dođu u neizdrživu materijalnu poziciju jer više ne mogu podmirivati niti najosnovnije troškove života.

Razgraničenje mirovina...

Sve mirovine se isplaćuju iz sredstava prikupljenih u Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje a razlika se isplaćuje iz državnog proračuna. Stoga je potrebno razgraničiti isplate mirovina iz HZMO koje su stečene uplatama tijekom radnog staža i mirovine koje su stečene posebnim propisima i nisu rezultat mirovinskih uplata. Za te mirovine potrebno je osigurati sredstva izravno u državnom proračunu, a kako je država i omogućila takve vrste mirovina mora se pobrinuti za njih sredstvima iz proračuna.

Ukidanje doprinosa za dodatno zdravstveno osiguranje na mirovine...

Dodatni doprinos za zdravstvo u iznosu od 3% mirovine plaćaju umirovljenici s mirovinom iznad prosječne neto plaće, a za one čija mirovina ne prelazi taj iznos obvezu podmirenja doprinosa u iznosu od 1% preuzela je država. Uzimajući u obzir da brojne udruge i pojedinci godinama zalažu da se ukine ovo dvostruko oporezivanje potrebno je inzistirati na njegovom ukidanju.

Zalaganje da mirovina za puni radni staž bude 75% od neto plaće u RH...

Uz neminovno produljenje životnog vijeka nužno je osigurati prosječnu mirovinu za puni radni staž u iznosu od 75% prosječne plaće. Za pošten rad treba osigurati mirovinu koja će omogućiti spokojan život čovjeku. Naše zalaganje nije usmjereno prema potrebi da se radi nakon umirovljenja već da se dostojno živi u mirovini. U prijelaznom razdoblju podržavamo rad umirovljenika kao dopunski izvor zarade ali pri tome i osnivanje transparentnog servisa koji će regulirati zaposlenje umirovljenika. Naravno ako žele umirovljenici mogu raditi ali ne iz materijalne potrebe već zadovoljstva i osobnih potreba...

Besplatna pravna pomoć umirovljenicima...

Kao glavne pravne probleme osobe starije životne dobi ističu poteškoće sa zdravstvenim osiguranjem, dosmrtnim ugovorimate problem s nekretninama, odnosno pitanjem vlasništva, a svaki pravni savjet je dobrodošao. Osobito što je na snazi Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (N.N. 143/13 i 98/19) kojiregulira u kojim slučajevima i pod kojim uvjetima neka osoba ima pravo na besplatnu pravnu pomoć ali ne predviđa umirovljenike kao korisnike. Stoga je potrebno kroz institucionalni okvir sustava besplatne pravne pomoći koji čine županije i Grad Zagreb uvrstiti i umirovljenike kao potencijalne korisnike. Naime brojne udruge samostalno ili uz potporu Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku provode besplatno pravno savjetovanje što treba institucionalizirati i omogućiti dostupnost što većem broju umirovljenika.

Ukidanje penalizacije mirovina umirovljenicima koji su primorani otići ne svojom voljom u prijevremenu mirovinu...

Nažalost nerijetko se dešava da pojedini građani iz svijeta rada moraju prihvatiti zakonski propisano rješenje o odlasku u prijevremenu mirovinu, ali zbog razloga na koje ne mogu utjecati. Ta činjenica nije dovoljno izbalansirana postojećim zakonskim rješenjima, stoga smo mišljenja da se izvrši inovacija u predmetu tzv. penalizacije koja bi u slučaju odlaska u mirovinu izazvanu nizom objektivnih okolnosti bila ukinuta.

Poboljšanje položaja i statusa invalida rada kao i drugih invalida...

S obzirom na to da vrlo veliki broj umirovljenika odlazi u invalidsku mirovinu potrebno se još snažnije posvetiti problemima i nedaćama koje prate invalide u svakodnevnom životu i osobito mirovini. Pri tome nije riječ samo o financijskoj podršci već osiguravanju uvjeta za život dostojnih svim ljudima od pristupačnosti javnim i državnim zgradama, uključivanju u svijet rada, adekvatnoj zdravstvenoj zaštiti i njezi do društvenog života i socijalnog statusa.

Uvođenje mogućnosti da umirovljenici mogu biti zaposleni na puno radno vrijeme...

Mirovina je stečeno pravo i time nedodirljiva, a tko želi raditi treba mu u tome pomoći pa prema tome i umirovljenicima. Umirovljenike i poslodavce treba motivirati da se uključe u proces rada i da zamijene "uvezene" radnike umirovljenicima jer su korisniji za Hrvatsku. Ostaje nam PDV i sva zarada, otvaraju se nova radna mjesta, ne plaćamo mirovinu stranom radniku ako ga je zamijenio umirovljenik. Radnik mora dobiti minimalnu plaću, a ako ne želi da mu se uplaćuje doprinos na mirovinu poslodavac mu mora za taj iznos povećati plaću. Ako poslodavac plaća doprinos mirovina se povećava za cca 80 kuna mjesečno (za svaku odrađenu godinu). No za umirovljenike se ne plaća doprinos za zdravstveno osiguranje, jer to za njega plaća država i tako je umirovljenik jeftiniji od zaposlenog radnika. Ako rade stvaraju novu vrijednost, zarađuju, troše zaradu i plaćaju 25% PDV-a (to je više od doprinosa za zdravstveno osiguranje) i time država ima financijski interes. Zbog toga treba poticati poslodavce da zapošljavaju umirovljenike.

Edukacija i promoviranje ulaganja u privatne mirovinske stupove...

Svjesni kako je u tijeku proces starenja stanovništva teško je očekivati kako će sve manji broj radno sposobnih naših sugrađana moći solidarno izdvajati za mirovine svojih prethodnika. Stoga je potrebno ukazivati na neodrživost budućeg mirovinskog sustava i polako današnje zaposlenike educirati kako visina njihove mirovine neće biti dostatna za pristojan umirovljenički život. Rješenje je cijelo životna štednja i ulaganje u budućnost čime je i završena era Bismarckovog modela mirovinskog sustava

Otvaranje agencije za pomoć u zapošljavanju umirovljenika...

Za očekivati je kako će doći do otvaranja tržišta rada za umirovljenike te povećane ponude i potražnje za poslovima pa treba olakšati umirovljenicima i poslodavcima pristup tržištu rada. Zbog toga je potrebno osnovati jedinstvenu agenciju koja će imati ulogu servisa za zapošljavanje umirovljenika i djelovati po istom principu kao što to radi student servis za svoje članove.

Izgradnja i uređivanje imovinskog vlasništva domova za umirovljenike i starije osobe u svim regionalnim centrima...

U svim domovima za starije u Hrvatskoj postoji 20 000 kreveta, što pokriva 2,38 posto ukupnog broja starijih od 65 godina u državi. Liste čekanja su ogromne, čeka se i 10 godina, što nikako ne ide u prilog tezi da svi umirovljenici koji to žele mogu dobiti mogućnost smještaja u dom. Zbog toga je potrebno sredstvima Europskog socijalnog fonda izgraditi nove domove za starije i nemoćne te modernizirati postojeće kako bi svi umirovljenici, koji to žele, imali mogućnost smještaja u dom neovisno o njihovom imovnom stanju. Naime smještaj u domovima je preskup za umirovljenike koji imaju prosječnu mirovinu, a osobito za većinu koja prima mirovinu manju od prosječne. Nadalje logično bi bilo da sve županije imaju dovoljno kapaciteta za svoje osobe treće životne dobi koje trebaju smještaj. Nije opravdano da se npr. ljudi iz Omiša smještaju po Zagorju i slično zbog različitosti kultura, načina života, socijalne sredine i susjeda sa kojima su do jučer živjeli. Uz to većina današnjih županijskih domova u vlasništvu je HZMO-a što predstavlja dodatni problem. Iako je u Europi trend izvan institucionalnog zbrinjavanja starijih osoba i umirovljenika, ta činjenica ne bi smjela utjecati na naše zahtjeve da se pristupi na razini lokalnih samouprava izgradnji objekata namijenjenih starijim osobama uz financijsku potporu države i EU fondova, budući da su takve projekte većine EU zemalja svojim dugogodišnjim članstvom u EU odavno riješile. Osim domova potrebno je izgraditi i proširiti mrežu objekata za pružanje jednodnevne skrbi umirovljenicima poput dnevnih boravaka, umirovljeničkih kutaka i slično.

Jačanje palijativne skrbi...

Palijativna skrb regulirana je Nacionalnom strategijom razvoja palijativne skrbi i Zakonom o zdravstvenom sustavu. Palijativna skrb je dio zdravstvene zaštite. Zakonom je pravo na zdravstvenu zaštitu zajamčeno svakoj osobi kao i ostvarenje najviše moguće razine zdravlja te bi i palijativna skrb morala biti besplatna i dostupna svima. Ipak to još uvijek nije slučaj. Nacionalnom strategijom predviđen je razvoj sustava palijativne skrbi tako da se iskoriste postojeći sustavi zdravstvene skrbi te se planira formirati odjele za palijativnu skrb u bolnicama i palijativne krevete u stacionarima. Ovaj proces odvija se presporo i takvi kapaciteti neće pokriti sve potrebe. Izgradnja hospicija je nužna, kao i otvaranje dnevnih centara jer bi se tako obiteljima olakšala skrb za bolesnike i omogućilo usklađivanje radnih obaveza i obaveza brige za bolesne članove. Potrebno je jačati mobilne timove koji se organiziraju na razini županija pri domovima zdravlja i to uključivanjem socijalnog radnika, duhovnika, volontera. Zalagati se treba za odvajanje više sredstava u razvoj sustava palijativne skrbi, senzibiliziranje javnosti i poboljšanju komunikacije svih dionika palijativne skrbi jer će se samo tako omogućiti cjelovita skrb kakvu trebaju palijativni bolesnici. Posebna pažnja posvetila bi se jačanju dostupnosti palijativne skrbi na ruralnim područjima i otocima.

Stručna pomoć u apliciranju na natječaje...

Pokazalo se da je veliki broj mogućnosti za realizaciju programa iz fondova EU namijenjeno upravo starijoj populaciji i umirovljenicima, a osobito u novom financijskom okviru za razdoblje 2021. do 2027. godine. Često takve prilike ostaju neiskorištene zbog manjka informacija, odgovarajućeg načina prepoznavanja i stručnijeg pristupa u obradi projekata za natječaje. Projekt ZSJ spreman je putem svojih stručnih članova i pojedinaca koji su uključeni u izradu projekata pružiti odgovarajuće savjete i pomoć.

Prostori za Dnevni boravak umirovljenika...

Za cjelodnevna druženja i socijalnu uključenost mobilnih umirovljenika potrebno je osigurati prikladne prostorije i ponuditi adekvatne sadržaje. Tako će se umirovljenici moći tijekom dana družiti u sigurnom okruženju, a bez dodatne obveze ukućana prema njima. Stranka umirovljenika u Zagrebu je realizirala u svojim prostorijama jedan takav projekt pod nazivom Umirovljenički Kutak. Uz mjerenje tlaka, indeksa tjelesne mase, društvenih igara, toplih napitaka, korištenje računala, čitanje knjiga i dnevnog tiska ili gledanje televizijskih programa omogućeni su i dodatni sadržaji poput razgovora s liječnicima vezanim uz drugi medicinski nalaz i mišljenje, mogućnost mjerenja šećera u krvi, UZV pregled prostate i mokraćnog mjehura, te organizaciju različitih predavanja i radionica.

Program pomoći u kući za umirovljenike...

Različitim uslugama i oblicima njege u kući namijenjenim starijim osobama i osobama s invaliditetom koje žive same, a nisu više u stanju obaviti osnovne, svakodnevne radnje u svom domu nastoji se pomoći našim sugrađanima kojima je to potrebno. Takva alternativa daje mogućnost skrbi i njege za starije pokretne i nepokretne osobe u vlastitoj kući, a osoba kojoj je potrebna pomoć ostaje u svojem uobičajenom i dobro poznatom okruženju. Naime živjeti sretno i neovisno cilj je većini starijih osoba, a nema za to udobnijeg mjesta od vlastitog doma. Kako se skrb za starije osobe u kući i dalje razvija, ona pruža više mogućnosti za njegu nego ikada prije. Čak je moguće dio medicinskih pomagala instalirati u kući, osigurati telefonsku pomoć (Halo pomoć), dogovoriti uslugu obavljanja kućnih poslova ili što je u posljednje vrijeme sve traženije uslugu druženja i razgovora. Unatoč nastojanjima i nadalje nedostaje geronto domaćica kako bi se osobama u potrebi omogućio što dulji ostanak u vlastitim domovima, a što bi smanjilo troškove same lokalne samouprave i županije a povećalo kvalitetu života starijih osoba, a ujedno otvorilo nova radna mjesta

Povećanje prihodovne strane proračuna...

Zalažemo se za radikalnije zahvate u sustavu naplate poreza i doprinosa, kako bi isti bio što jednostavniji, učinkovitiji i pravedniji te uz ista načela učinio odgovarajuće promjene u sustavu određivanja poreza i doprinosa (razmjerno ekonomskoj snazi osiguranika). Nadalje potrebno je pronaći rješenja za suzbijanje sive ekonomije, utaja poreza, i drugih vidova izbjegavanja javnih obveza. Ovakve mjere, osim fiskalnog, trebale bi donijeti i druge pozitivne učinke. Financijska disciplina, jednakost u obvezama, poštivanje propisa, temeljne su pretpostavke funkcioniranja pravne države i vraćanja povjerenja u sustav i njegove institucije. Ovo bi ujedno mogao biti početak nužne psihološke, sociološke, kulturološke i sveopće društvene transformacije, pri čemu bi upravo umirovljenici, primjerenom ali širokom kampanjom, mogli imati jednu od ključnih uloga i time pridobiti povjerenje i simpatije populacije i izvan umirovljeničkog korpusa.

Dostupan javni prijevoz

Jedan od važnih segmenata ovog programa je permanentno stvaranje uvjeta za podizanje razine mobilnosti starijih osoba kao bitnog preduvjeta ostvarivanja njihove socijalne uključenosti i egzistencijalnih potreba širokog spektra. Zbog toga besplatan gradski prijevoz te minimalna cijena prijevoza u prigradskom i međugradskom prometu treba biti u fokusu našeg političkog angažmana i interesa.

Kartica za umirovljenike...

Obzirom na poteškoće u funkcioniranju turističke i prometne djelatnosti kao i poremećenim odnosima na financijskom i gospodarskom tržištu potrebno je snažnije poticati potrošnju i osloboditi naše starije sugrađane materijalne bojazni. Jedno od rješenja je i uvođenje posebne kartice kojom bi bilo automatski omogućeno korištenje različitih vrsta popusta u trgovinama, ugostiteljskim objektima, hotelima, prijevozu i slično čime bi ostvarili višestruku korist ali i pozitivan financijski efekt.

Ovaj program je na inicijativu Stranke umirovljenika izrađen u suradnji s umirovljeničkim udrugama, istaknutim pojedincima te vrsnim stručnjacima iz područja umirovljeničke problematike.